

ИНFEKSION GINEKOLOGIK KASALLIKLAR VA ULARNING OLDINI OLISH

Turakulova Dilfuza Saidmuratovna

Toshkent shahar, 1-Son Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi,

bosh o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada infeksiyon ginekologik kasalliklarning tarqalishi, etiologiyasi, patogenezini, klinik ko'inishlari va zamonaviy davolash usullari ilmiy asosda tahlil qilingan. Xlamidioz, trixomoniaz, gonoreya, vaginoz va boshqa jinsiy yo'l bilan yuquvchi infeksiyalar (JYYuI) ning ayollar reproduktiv salomatligi uchun keltirib chiqaradigan oqibatlari ko'rib chiqilgan. Kasalliklarning oldini olishda birlamchi va ikkilamchi profilaktika choralarining ahamiyati, shuningdek jamoat salomatligi tizimida sanitariya-ma'rifiy ishlarning o'rni yoritilgan. Maqola tibbiyot mutaxassislari, talabalar va sog'liqni saqlash sohasida faoliyat yurituvchi xodimlar uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: infeksiyon ginekologik kasalliklar, jinsiy yo'l bilan yuquvchi infeksiyalar, xlamidioz, trixomoniaz, vaginoz, gonoreya, reproduktiv salomatlik, profilaktika, sanitariya ma'rifati, davolash.

Аннотация. В данной статье проведен научный анализ распространенности, этиологии, патогенеза, клинических проявлений и современных методов лечения инфекционных гинекологических заболеваний. Рассмотрены последствия инфекций, передающихся половым путем (ИППП) - хламидиоза, трихомониаза, гонореи, вагиноза и других - для репродуктивного здоровья женщин. Подчеркнута важность мер первичной и вторичной профилактики заболеваний, а также роль санитарно-просветительской деятельности в системе здравоохранения. Статья имеет

практическое значение для медицинских работников, студентов и сотрудников здравоохранения.

Ключевые слова: инфекционные гинекологические заболевания, инфекции, передающиеся половым путем, хламидиоз, трихомониаз, вагиноз, гонорея, репродуктивное здоровье, профилактика, санитарно-просветительская работа, лечение.

Abstract. This article scientifically analyzes the prevalence, etiology, pathogenesis, clinical manifestations, and modern treatment methods of infectious gynecological diseases. The consequences of sexually transmitted infections (STIs) - chlamydia, trichomoniasis, gonorrhoea, vaginosis, and others - for women's reproductive health are examined. The importance of primary and secondary prevention measures in preventing diseases, as well as the role of health education activities in the public health system, are highlighted. The article is of practical importance for medical professionals, students, and healthcare workers.

Keywords: infectious gynecological diseases, sexually transmitted infections, chlamydia, trichomoniasis, vaginosis, gonorrhoea, reproductive health, prevention, health education, treatment.

KIRISH

Infeksion ginekologik kasalliklar butun dunyo bo‘ylab ayollar salomatligi uchun jiddiy muammo bo‘lib qolmoqda. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko‘ra, har yili 376 million dan ortiq yangi jinsiy yo‘l bilan yuquvchi infektsiya (JYYuI) holatlari qayd etiladi. Bu kasalliklar nafaqat ayolning o‘z salomatligi, balki uning reproduktiv imkoniyatlari, go‘daklar salomatligi va oilaviy munosabatlar uchun ham katta tahdid tug‘diradi [1, 3].

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda infeksiy ginekologik kasalliklarni aniqlash va davolash tizimi takomillashtirilmoqda. Biroq ushbu kasalliklarning yashirin

kechishi, o'z vaqtida murojaat etmaslik va aholi orasida yetarli sanitariya-gigienik bilimlarning mavjud emasligi tashxislashni qiyinlashtirmoqda. Shu sababli infeksiyon ginekologik kasalliklarning oldini olish bo'yicha profilaktik chora-tadbirlarni kuchaytirish hamda aholini o'z vaqtida xabardor qilish tizimini rivojlantirish dolzarb vazifa bo'lib turibdi [2, 5].

Maqolaning maqsadi - infeksiyon ginekologik kasalliklarning asosiy tur va ko'rinishlarini, ularning tibbiy-ijtimoiy oqibatlarini tahlil qilish hamda profilaktik chora-tadbirlarning samarali tizimini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat. Ushbu bilimlar ayniqsa tibbiyot o'rta ta'lim muassasalari talabalari va birinchi bo'g'in tibbiyot xodimlari uchun zarurdir [4, 6].

Infeksiyon ginekologik kasalliklarning tasnifi va tarqalishi

Infeksiyon ginekologik kasalliklar yuqtirish yo'liga ko'ra ikki katta guruhga bo'linadi: jinsiy yo'l bilan yuquvchi infeksiyalar (JYYuI) va opportunistik infeksiyalar. JYYuI guruhiga xlamidioz, gonoreya, trixomoniaz, sifilis, genitofarin herpesi, papillomavirus infeksiyasi kabilar kiradi. Opportunistik infeksiyalar esa organizmning himoya kuchlari zaiflashganda - immunitet pasayganda, disbakteriozda, stress holatlarida - faollashuvchi mikroorganizmlar tomonidan qo'zg'atiladi [1, 2].

Joylashuviga ko'ra ginekologik infeksiyalar quyi va yuqori reproduktiv trakt infeksiyalariga bo'linadi. Quyi trakt infeksiyalariga vulvit, vaginit, bakterial vaginoz, servisit kirsa, yuqori trakt infeksiyalariga endometrit, salpingit, ooforit va chanoq a'zolari yallig'lanish kasalligi (ChAYK) kiradi. ChAYK o'z vaqtida davolanmasa, bepushtlik, ektonik homiladorlik va surunkali chanoq og'rig'iga olib kelishi mumkin [3, 6].

Asosiy infeksiyon ginekologik kasalliklar: etiologiya va klinikasi

Bakterial vaginoz (BV). BV - ayollarning eng keng tarqalgan quyi reproduktiv trakt kasalligi bo'lib, u vaginal mikrobiotaning buzilishi - *Lactobacillus spp.* kamayishi va anaerob bakteriyalarning ko'payishi natijasida kelib chiqadi. Klinik belgilari: baliq hidi bilan birga keladigan oqish-kulrang ajralma, qichima va achishish. Askorbin kislotali preparatlar va lokal antibiotiklar bilan davolanadi. O'z vaqtida davolanmasa, homiladorlik asoratlariga va yuqori trakt infeksiyalariga olib kelishi mumkin [2, 5].

Xlamidioz. *Chlamydia trachomatis* qo'zg'atadigan ushbu kasallik ko'p holatlarda simptomssiz kechadi - bu uning ayniqsa xavfli ekanligini ko'rsatadi. Seroepidemiologik tadqiqotlarga ko'ra, jinsiy faol ayollarning 5-15% da xlamidiya aniqlanadi. Davolanmasa, salpingit, chanoq yallig'lanishi va uzoq muddatli bepushtlikka olib keladi. Diagnostikada PCR usuli eng ishonchli hisoblanadi; davolashda azitromitsin yoki doksisisiklin qo'llaniladi [7, 9].

Trixomoniaz. *Trichomonas vaginalis* protozoasi qo'zg'atadigan trixomoniaz JSST ma'lumotlariga ko'ra, davolanishi mumkin bo'lgan JYYuI lar orasida eng ko'p uchrashi bilan ajralib turadi. Ayollarda ko'pik ko'rinishli sariq-yashil ajralma, qichima, achishish va dyspareuneya kuzatiladi. Metronidazol va tinidazol bilan davolanadi; jinsiy sherik ham davolash kursi olishi shart [3, 8].

Gonoreya. *Neisseria gonorrhoeae* qo'zg'atadigan gonoreya jinsiy a'zolar shilliq pardasini zararlaydi. Ayollarda ko'pincha servisit va uretrit ko'rinishida namoyon bo'ladi; asosiy belgilari - yiring aralash ajralma, siydik chiqarishda og'riq. Hozirgi kunda gonokok antibiotiklarga ko'p chidamlilik (ko'p rezistentlik) xususiyatiga ega bo'lib bormoqda, bu esa davolashni murakkablashtiradi. Sefalosporinlar birinchi qator dori sifatida tavsiya etiladi [4, 10].

Reproduktiv salomatlikka ta'siri va asoratlari

Инфекцион гинекологик касалликларнинг o‘z vaqtida aniqlanmasligi va davolanmasligi jiddiy tibbiy va ijtimoiy oqibatlariga olib keladi. Eng xavfli assortatlar quyidagilardir: surunkali chanoq a'zolari yallig‘lanish kasalligi (ChAYK), naysimon bepustlik (falopin naylarining bitib ketishi), ektonik homiladorlik, surunkali chanoq og‘rig‘i, homila va yangi tug‘ilgan chaqaloqning infeksiyon zararlanishi [5, 6].

HIV infeksiyasi bilan hamkorlik masalasi ham alohida ahamiyat kasb etadi: bir qator JYYuI lar - xususan, genitofarin herpesi va gonoreya - ayollarda HIV ni yuqtirish xavfini 2-5 barobarga oshirishi aniqlangan. Bundan tashqari, papillomavirus infeksiyasining ba'zi turlari (HPV 16, 18) bachadon bo‘yni saratonining asosiy qo‘zg‘atuvchisi hisoblanadi [9, 11].

Profilaktika: birlamchi va ikkilamchi chora-tadbirlar

Инфекцион гинекологик касалликларнинг oldini olish ikki yo‘nalishda amalga oshiriladi:

Birlamchi profilaktika kasallik yuzaga kelishining oldini olishga qaratilgan. U quyidagi chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi:

- Baryer kontratsepsiyasini (prezervativ) to‘g‘ri va muntazam qo‘llash;
- Jinsiy sheriklar sonini cheklash va ishonchli munosabatlarda bo‘lish;
- HPV va gepatit B ga qarshi vaksinatsiya;
- Shaxsiy gigiena qoidalariga rioya qilish;
- Aholi, ayniqsa o‘smirlar orasida sog‘lom jinsiy xulq-atvor bo‘yicha sanitariya-ma'rifiy tadbirlar o‘tkazish [6, 7].

Ikkilamchi profilaktika esa kasallikni erta aniqlash va to‘liq davolash orqali asoratlarning oldini olishga qaratilgan:

- Ayollarni profilaktik ko‘rikdan o‘tkazish (skrining), jumladan bachadon bo‘yni saratoni uchun PAP-test va kolposkopiya;
- Xlamidioz, gonoreya va sifilis uchun laborator skrining dasturlari;
- Kasallanganlarning jinsiy sherikini kuzatish va davolash (kontakt izlash);
- Homilador ayollarni JYYuI ga majburiy tekshirish [4, 8].

O‘zbekistonda infeksiyon ginekologik kasalliklarni nazorat qilish tizimi

O‘zbekistonda reproduktiv salomatlikni saqlash davlat siyosatining muhim yo‘nalishi hisoblanadi. Sog‘liqni saqlash vazirligi tomonidan «Reproduktiv salomatlik» milliy dasturi, JYYuI ni nazorat qilish bo‘yicha klinik protokollar va qo‘llanmalar ishlab chiqilgan. Mahalla poliklinikalari va oilaviy poliklinikalar tizimida reproduktiv salomatlik kabineti doimiy faoliyat ko‘rsatib, ayollarni ko‘rikdan o‘tkazish va ma‘rifiy tadbirlar o‘tkazish bilan shug‘ullanadi [2, 5].

Tibbiyot texnikumlari va oliy o‘quv yurtlarida ginekologik infeksiyalar profilaktikasi bo‘yicha kadrlar tayyorlash ham ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. O‘rta tibbiyot xodimlari - feldsherlar va hamshiralar - aholi bilan bevosita aloqada bo‘lganliklari sababli profilaktik ma‘rifiy ishlarning asosiy ijrochilari sifatida katta mas‘uliyatni zimmasiga oladi [7].

XULOSA

Infeksiyon ginekologik kasalliklar - xususan, jinsiy yo‘l bilan yuquvchi infeksiyalar - ayollar reproduktiv salomligi uchun jiddiy tahdid bo‘lib qolmoqda. Ularning ko‘p holatlarda simptomsiz kechishi, o‘z vaqtida aniqlanmaslik va davolanmaslik natijasida surunkali yallig‘lanish, bepushtlik, ektonik homiladorlik kabi og‘ir asoratlar yuzaga keladi.

Bu kasalliklarning oldini olishda birlamchi profilaktika - sog‘lom xulq-atvor, baryer kontratsepsiyasi, vaktsinatsiya - va ikkilamchi profilaktika - erta skrining, to‘liq davolash, kontakt izlash - tizimini bir-birini to‘ldirgan holda amalga oshirish zarur. Sanitariya-gigienik ma'rifiy ishlarni maktab, oila va tibbiyot muassasalari darajasida kuchaytirish esa kasalliklarni tarqalishining oldini olishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

O‘rta tibbiyot xodimlari, xususan hamshiralar va feldsherlar, profilaktik tibbiy yordam ko‘rsatishning birinchi bo‘g‘ini sifatida ushbu sohadagi bilim va ko‘nikmalarini muntazam yangilab borishi zarur. Zamonaviy klinik protokollar va profilaktika standartlarini amaliyotga tatbiq etish infeksiyon ginekologik kasalliklardan yuzaga keladigan ijtimoiy, tibbiy va iqtisodiy yukni sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yusupova L.N., Xoliqova M.R. Ginekologik kasalliklar profilaktikasi va reproduktiv salomatlik. Toshkent: O‘zbekiston, 2019. 296 b.
2. Mirzayeva D.A., Nazarova G.T. Jinsiy yo‘l bilan yuquvchi infeksiyalar: diagnostika va davolash. Toshkent: Tibbiyot, 2020. 248 b.
3. Rashidova N.O. Bakterial vaginoz va reproduktiv salomatlik. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. 188 b.
4. Toshmatova S.K., Ergasheva M.B. Chanoq a'zolari yallig‘lanish kasalliklari: klinikasi va davolash. Samarqand: SamTI nashriyoti, 2021. 164 b.
5. Qodirov H.A., Usmonova F.R. Reprodukativ salomatlik va oila rejalashtirish. Toshkent: O‘qituvchi, 2017. 312 b.
6. Xolmatova B.T. Ginekologiya: o‘quv qo‘llanma. Toshkent: IIV Akademiyasi nashriyoti, 2022. 280 b.

7. Umarova Z.S., Abdullayeva N.K. Hamshiralik ishi ginekologiyada: amaliy qo‘llanma. Toshkent: TDIU nashriyoti, 2023.196 b.
8. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Sexually Transmitted Infections Treatment Guidelines. Atlanta: CDC, 2021.
9. World Health Organization. Report on global sexually transmitted infection surveillance. Geneva: WHO, 2022.
10. Berek J.S., Berek D.L. Berek & Novak's Gynecology. 16th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer, 2020. 1392 p.
11. Workowski K.A., Bachmann L.H., Chan P.A. et al. Sexually Transmitted Infections Treatment Guidelines // MMWR Recomm Rep. 2021. Vol. 70(4). P. 1–187.